

19. Tiistaina 7 päivänä maaliskuuta 1989

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely:

1) Ehdotukset yhdistyslaiksi sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi 657

Hallituksen esitys n:o 64/1988 vp.
Lakialoite n:o 91/1988 vp.
Lakivaliokunnan mietintö n:o 15/1988 vp.
Suuren valiokunnan mietintö n:o 1

2) Ehdotus laiksi vakuutusyhtiölain muuttamisesta ,,
Hallituksen esitys n:o 83/1988 vp.
Lakivaliokunnan mietintö n:o 1
Suuren valiokunnan mietintö n:o 2

3) Ehdotus laiksi Unkarin kanssa tehdyn sijoitusten suojelua koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 658

Hallituksen esitys n:o 219/1988 vp.
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 1
Suuren valiokunnan mietintö n:o 3

4) Ehdotus laiksi Amerikan yhdysvaltojen kanssa keskinäisestä avunannosta tulliasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ,,

Hallituksen esitys n:o 154/1988 vp.
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 3
Suuren valiokunnan mietintö n:o 4

5) Ehdotus laiksi Italian kanssa yhteistyöstä ja keskinäisestä avunannosta tulliasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ,,

Hallituksen esitys n:o 155/1988 vp.
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 4
Suuren valiokunnan mietintö n:o 5

6) Ehdotus laiksi Ranskan kanssa keskinäisestä hallinnollisesta avunannosta tulliasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 659

Hallituksen esitys n:o 156/1988 vp.
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 5
Suuren valiokunnan mietintö n:o 6

7) Ehdotukset laiksi Saksan demokraattisen tasavallan kanssa oikeusavusta siviili-, perhe- ja rikosasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta ja laiksi eräiden elatusapujen sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain muuttamisesta ,,

Hallituksen esitys n:o 211/1988 vp.
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 8
Suuren valiokunnan mietintö n:o 7

8) Ehdotukset arvopaperimarkkina-laiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi ,,

Hallituksen esitys n:o 157/1988 vp.
Pankkivaliokunnan mietintö n:o 1
Suuren valiokunnan mietintö n:o 8

9) Ehdotus laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta 662

Hallituksen esitys n:o 200/1988 vp.
Talousvaliokunnan mietintö n:o 1
Suuren valiokunnan mietintö n:o 9

10) Ehdotukset laeiksi Sibelius-Akatemiasta, teatterikorkeakoulusta, taideteollisesta korkeakoulusta, Suomen elokuvaarkistosta ja elokuvien tarkastuksen toi-

Siv.

Siv.

659

657

,,

658

,,

662

,,

mittamisesta annettujen lakien muuttamisesta	Siv. 662	ja maataloustuen jako- ja valvontatehtävien hoitamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta	Siv. 673
Hallituksen esitys n:o 235/1988 vp. Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 1 Suuren valiokunnan mietintö n:o 10			
11) Ehdotukset laeiksi peruskoululain 13 §:n ja lukiolain 6 §:n muuttamisesta ..		Puhetta johtaa puhemies Sorsa.	
Hallituksen esitys n:o 239/1988 vp. Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2 Suuren valiokunnan mietintö n:o 11		Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi toinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Alaranta, Bärlund, Hautala, Jääskeläinen, Kauppinen, Kekkonen, Kokko, Kortessalmi, Löyttyjärvi, Mattila, Nordman, Nyman, Paasio, Peltari, Puhakka, Renko, Riihijärvi, Savela ja Törnqvist.	
Ensimmäinen käsittely:			
12) Ehdotukset laiksi valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta	„		
Hallituksen esitys n:o 246/1988 vp. Lakialoite n:o 38/1988 vp. Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2		Ilmoitusasiat:	
13) Ehdotus laiksi syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta annetun lain muuttamisesta	672	Lomanpyynnöt	
Hallituksen esitys n:o 204/1988 vp. Lakivaliokunnan mietintö n:o 2		Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi ed. Pesälä sekä yksityisasioiden takia edustajat Alaranta, Jääskeläinen, Kokko, Mattila, Nordman ja Nyman, tästä ja huomisesta päivästä yksityisasioiden takia ed. Löyttyjärvi, huomisesta päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Dromberg, Huuhtanen, Ikonen, Jouppila, Koistinen, Lapiolahti, Lindroos, Puisto, Puska, J. Roos ja Vastamäki sekä yksityisasioiden takia tämän kuun 9 päivään ed. Törnqvist sekä 10 päivään edustajat Kortessalmi, Peltari, Renko ja Savela.	
Esitellään:			
14) Ed. Paavilaisen ym. lakialoite n:o 14 laiksi äitiysavustuslain muuttamisesta ..	„		
15) Ed. Gustafssonin ym. lakialoite n:o 15 laiksi työaikalain 7 ja 11 §:n muuttamisesta	„		
Pöydällepanoa varten esitellään:		Uusia hallituksen esityksiä	
16) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 11 hallituksen esityksestä eräiden Kansainvälisessä työkonferenssissa hyväksyttyjen yleissopimusten johdosta (HE n:o 224/1988 vp.)	673	Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluva maaliskuun 3 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 17—22, jotka nyt on edustajille jaettu.	
17) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 2 vuoden 1987 valtiopäivillä lepäämään jätetyistä ehdotuksista laeiksi maatalouslautakunnista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta		Kirjalliset kysymykset	
		Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuna, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 705/	

1988 vp. ja 16. Nämä kysymykset vastauksineen on jaettu edustajille.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Suuren valiokunnan jäsenille ilmoitetaan, että suuri valokunta kokoontuu huomenna, kansainvälisenä naistenpäivänä kello 13. Päiväjärjestyksessä on kuusi asiaa. Kaikkien valiokunnan jäsenten läsnäolo on välttämätöntä.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset yhdistyslaiksi sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 64/1988 vp.
Lakialoite n:o 91/1988 vp.
Lakivaliokunnan mietintö n:o 15/1988 vp.
Suuren valiokunnan mietintö n:o 1

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ehdotan, että valiokunnan mietinnön perusteluista kohdasta Ulkomaalaisten asema poistetaan toinen ja kolmas kappale sen mukaisesti kuin mietintöön liitetyssä I vastalauseessa on ehdotettu.

Ensinnäkin toinen ja kolmas kappale ovat asiallisesti ristiriidassa ensimmäisen kappaleen kanssa, jossa todetaan, että yhdistyslakiehdotuksen ulkomaalaisia koskevat säännökset vastaavat niitä vähimmäisvaatimuksia, jotka kansainvälinen yleissopimus asettaa, eikä myöskään Euroopan neuvostoon liittyminen ja sen ihmisoikeussopimuksen hyväksyminen anna aihetta yhdistyslakiehdotuksen tarkistamiseen. Toisen ja kolmannen kappaleen patistelu hallituksen suuntaan ei ole siis aiheellista. Hallitus on jo ryhtynyt tiettyihin toimiin mm. ulkomaa-laislainsäädännön asianmukaisten korjausten suhteen.

Toiseksi tässä salissa ei ole oltu valmiita hyväksymään lainsäädäntöön tämän eduskunnan

aikana ponsiehdotuksia, joiden kautta on pyritty oman maan kansalaisten aseman kohentamiseen perusturvan kehittämisen ja asunto-asioiden suhteen. Ulkomaalaisten osalta tällaisen lausuman ottaminen lain perusteluihin on loukkaus omia kansalaisia kohtaan.

Ed. Moilanen: Herra puhemies! Kannatan ed. Aittoniemen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Aittoniemi ed. Moilasan kannattamana ehdottanut I vastalauseen mukaisesti, että mietinnön yleisperusteluista poistettaisiin alakohdan Ulkomaalaisten asema toinen ja kolmas kappale.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä teke-mässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Lopuksi on äänestettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Aittoniemen ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 163 jaa- ja 10 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 25. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi vakuutusyhtiölain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 83/1988 vp.
Lakivaliokunnan mietintö n:o 1
Suuren valiokunnan mietintö n:o 2

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi Unkarin kanssa tehdyn sijoitusten suojelua koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 219/1988 vp.
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 1
Suuren valiokunnan mietintö n:o 3

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi Amerikan yhdysvaltojen kanssa keskinäisestä avunannosta tulliasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 154/1988 vp.

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 3
Suuren valiokunnan mietintö n:o 4

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus laiksi Italian kanssa yhteistyöstä ja keskinäisestä avunannosta tulliasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 155/1988 vp.
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 4
Suuren valiokunnan mietintö n:o 5

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Puheenvuoroa ei haluta.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus laiksi Ranskan kanssa keskinäisestä hallinnollisesta avunannosta tulliasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 156/1988 vp.
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 5
Suuren valiokunnan mietintö n:o 6

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotukset laiksi Saksan demokraattisen tasavallan kanssa oikeusavusta siviili-, perhe- ja rikosasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta ja laiksi eräiden elatusapujen sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain muuttamisesta

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 211/1988 vp.

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 8
Suuren valiokunnan mietintö n:o 7

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista, jotka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotukset arvopaperimarkkinalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 157/1988 vp.
Pankkivaliokunnan mietintö n:o 1
Suuren valiokunnan mietintö n:o 8

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Knuuttila: Herra puhemies! Eduskunta on toisessa käsittelyssä lyönyt lukkoon arvopaperimarkkinalain sisällön pankkivaliokunnan esittämässä muodossa. Muutokset hallituksen esitykseen verrattuna ovat hyvin vähäiset ja ne perustuvat pääosin lakivaliokunnan antamaan lausuntoon ja lakivaliokunnan siinä tekemiin ehdotuksiin. Edellä todetusta huolimatta käsittely pankkivaliokunnassa ei ollut

kuitenkaan täysin kivutonta, sillä muutospaineita esiintyi voimakkaana eräisiin pykäliin, joista sitten täällä myös toisessa käsittelyssä on äänestetty. Mielestäni lakiehdotus on saanut kuitenkin tässä vaiheessa siedettävän muodon ja tarvittaessa sekä kokemusten kertyessä voidaan palata eräisiin lain kohtiin.

Muutama sana vielä eniten keskustelua herättäneistä pykälistä. Ensinnä mitä tulee ns. usean pörssin problematiikkaan, niin siinä laki ei kielä useamman pörssin olemassaoloa, vaan saman osakkeen noteeraaminen useassa suomalaisessa pörssissä on kielletty. Lisäksi on Helsingin Arvopaperipörssin taholta ilmoitettu, että jo tämän vuoden kuluessa pörssi siirtyy automaattiseen tietojenkäsittelyyn arvopaperikaupassa, ja niin ollen on kaupanteko mahdollista reaaliajassa eri puolilla valtakuntaa olevissa kaupantekopisteissä.

Lisäksi aivan viime päivien uutisten mukaan myös Sveitsissä, jota usean pörssin puoltajat ovat pitäneet eräänä esimerkkinä, aiotaan yhdistää myös siellä olevat seitsemän pörssiä yhdeksi kansalliseksi pörssiksi. Nämä seikat tukevat eduskunnan tekemää ratkaisua, johon lopulta myös pankkivaliokunnassakin päädyttiin.

Mitä sitten tulee arvopaperipörssin perustamista ja ohjesäännön vahvistamista koskeviin valtiovarainministeriön päätöksiin ja muutoksenhakuoikeuteen niihin, se on yksinomaan periaatteellinen kysymys. Kysymys on siitä, missä määrin korkeimmalle hallinto-oikeudelle annettaisiin päätösvaltaa tarkoituksenmukaisuusasioissa eli harkita myös poliittisia näkökohtia. Mielestäni poliittinen harkintavalta kuuluu eduskunnalle, hallitukselle ja pienemmissä asioissa asianomaisille ministeriöille. Ylimääräinen muutoksenhakuoikeus antaa näissä tapauksissakin kuitenkin riittävän oikeusturvan, kuten asiantuntijamme pankkivaliokunnassa selvittivät.

Näiden kiistapykälien lisäksi oli pankkivaliokunnassa esillä 5 luvun 1 §:n muuttaminen niin, että jokaiselta, joka olisi saanut tietyn julkistamattoman tiedon, olisi kielletty tuon tiedon hyväksikäyttö arvopaperikaupassa. Kuitenkin oikeusministeriön taholta selvitettiin, että myös hallituksen esittämä muoto, joka täällä eduskunnassa on nyttemmin hyväksytty, on tulkittava hyvin laveasti ja näin esimerkiksi taksinkuljettajalla, siivoojalla tai lähettityöllä, jotka työtehtävänsä vuoksi saavat tietoon tällaisen tiedon, ei ole lupaa käyttää tätä hyväksi arvopaperikaupassa tai antaa sitä jollekin toiselle

henkilölle, joka käyttäisi sitä hyväksi omalla kohdallaan.

Pankkivaliokunta otti esille myös aivan viime viikkojen kohu-uutisen aiheen eli ns. lyheyksimyynnin. Valiokunta nimittäin kiinnittää huomiota sellaiseen mahdolliseen tilanteeseen, että arvopaperipörssissä myydään arvopapereita, joita myyjällä ei kuitenkaan ole varastossaan. Valiokunta katsoo, että hallituksen on tarvittaessa ryhdyttävä toimenpiteisiin edellä kuvattunlaisen tilanteen sääntelemiseksi asianmukaisella tavalla.

Pankkivaliokunnassa onkin tällä hetkellä parhaillaan käsiteltävänä arvopaperivälitystä koskeva hallituksen esitys, jonka yhteydessä myös pankkivaliokunta voi tähän asiaan palata. Olemme edellyttäneet, että sitä ennen valiokunnalle oikeusministeriön toimesta selvitetään tätä kysymystä, nimenomaan sitä, joko nykyinen lainsäädäntö riittää tämän seikan sääntelemiseksi ja ovatko mahdolliset sanktiot löydettävissä nykylaisäädännöstä, vain tuleeko ne ottaa mahdollisesti tähän nyt käsillä olevaan välitysliikkeitä koskevaan lakiin.

Lopuksi, kun pankkivaliokuntaa on julkisudessa arvosteltu hidastelusta tämän asian käsittelyn yhteydessä, haluan todeta, että pankkivaliokunnassa tämä vietiin läpi nopeimmassa mahdollisessa aikataulussa. Me saimme lakivaliokunnan lausunnon vähän ennen joululomalle lähtöä ja erään keskeisen, nimenomaan muutoksenhakuoikeutta koskevan asiantuntijalausunnan vasta joululoman aikana. Näin ollen asiallisia perusteita tämän nopeammalle käsittelylle ei pankkivaliokunnassa löytynyt. Kun käsitelimme tämän myös korrektisti ja sääntöjä noudattaen ja myös niitä tapoja noudattaen, joita eduskuntatyössä noudatetaan, olemme päässeet myös — nyt voin sen tässä kolmannessa käsittelyssä todeta — onnelliseen lopputulokseen.

Ed. K a r k i n e n : Arvoisa puhemies! Pörssiä voidaan luonnehtia kauppapaikaksi, eräälaiseksi toriksi, jolla arvopapereita ostetaan ja myydään. Tämän kaupankäynnin tärkeän yhteiskunnallisen merkityksen vuoksi on tarpeen säännellä niitä menettelytapoja ja olosuhteita, joilla kauppaa käydään. Keskeisenä periaatteena on sijoittajan suojaaminen, johon tarkoitukseen tähtää sekä menettelytapojen että kaupankäyntiolosuhteiden määrittäminen.

Vaihdoltaan vähäisessä pörssissä arvopaperin hintataso muodostuu helposti epänormaaliksi.

Satunnaisetkin kaupat saattavat johtaa hintojen heittelyyn. Hintataso voi siis muodostua erilaiseksi kuin vaihdoltaan suuressa pörssissä ja toimivilla markkinoilla. Vähäinen vaihto sallii myös hintojen manipuloinnin ja suoranaisen keinottelunkin arvopapereilla. Järjestyneen arvopaperikaupan tulee pyrkiä ehkäisemään eikä suosimaan tällaisia ilmiöitä.

Mahdollisuutta noteerata samaa arvopaperia useassa kotimaisessa pörssissä on puolustettu kilpailun vapaudella ja tehokkuudella. Kilpailu arvopaperikaupassa tapahtuu kuitenkin alan elinkeinon harjoittajien eli välittäjien, ei pörsien kesken. On selvää, että tilanteessa, jossa yhdellä markkinapaikalla on lukuisasti toistensa kanssa kilpailevia välittäjiä ja riittävän laaja ja monipuolinen arvopaperitarjonta, kilpailu on tehokkaampaa kuin tilanteessa, jossa välittäjät jakautuvat usean heikosti toimivan markkinapaikan kesken.

Arvopaperipörssin toiminnalle välttämättömänä edellytyksenä ovat siis tehokkaat ja monipuoliset pääomamarkkinat. Suomi voi pääomamarkkinoittensa kapeuden vuoksi muodostaa vain yhden tällaisen markkina-alueen. Erillisiä, riittävän laajoja ja monipuolisia finanssikeskuksia, joiden toiminnassa sijoittajan suoja toteutuisi ja jotka voisivat muodostaa omat itsenäisesti toimivat pääomamarkkinansa, ei Suomessa ainakaan vielä ole syntynyt. Sama koskee muitakin Pohjoismaita. Pörssitoiminta on tällaisilla alueilla markkinoiden toiminnan ja välittäjien kilpailun tehokkuuden varmistamiseksi keskitetty yleensä yhteen markkinapaikkaan. Niinpä Ruotsissa ja Tanskassa on lainsäädännössä määrätty, että arvopapereiden markkinapaikkojen määrän on rajoitettava yhteen, joloin ovat syntyneet Tukholman ja Köpenhaminan arvopaperipörssit. Norjassa tällaista rajoitusta ei toistaiseksi ole, mutta siellä pörssin perustaminen edellyttää kuninkaan lupaa ja säännöt kuninkaan vahvistusta. Niinpä sielläkin ainoaksi tosiasialliseksi arvopaperimarkkinapaikaksi on muodostunut Oslon pörssi, muiden pörssin nimellä toimivien laitosten toimiessa lähinnä vientikaupan asiakirjojen laillistajina. Englannissa ainoa arvopaperipörssi on Lontoon pörssi, jonka toiminta-alue nykyisin kattaa Ison-Britannian ohella myös Irlannin tasavallan. Saksan liittotasavallassa ja Sveitsissä on useampia arvopaperipörssijä, mutta näissä maissa onkin useampia varsin itsenäisiä muodostuneita finanssikeskuksia. Yhdysvalloissa, missä pääomamarkkinat ovat todella valtavat

ja erittäin monipuoliset, toimii yhteensä seitsemän arvopaperipörssiä.

Pienistä, kehittyneistä markkinatalousmaista ainoastaan Sveitsissä on tosiasiallisesti desentralisoitu pörssirakenne. Tästäkin ollaan pyrkimässä pois. Sveitsin pankkiiriyhdistyksen asettama selvitystyöryhmä on lokakuussa 1988 julkaissut raportin, jossa ehdotetaan Sveitsin eri pörsien yhdistämistä yhdeksi elektroniseksi kaupankäyntijärjestelmäksi. Raportin mukaan Sveitsin hajautettu pörssirakenne johtaa markkinoiden likviditeetin laskuun, huomattaviin kansantaloudellisiin kustannuksiin, kurssien alailhtelevaisuuden lisääntymiseen sekä kansainvälisiin kilpailuhaittoihin.

Aluepörssitoiminta on syntynyt aikana, joloin ei ollut kaukopuhelinliikennettä ja siihen rinnastuvia tosiaikaisia tietoliikenneyhteyksiä eri suurkaupunkien välillä. Näiden yhteyksien synty on merkinnyt yleensä pörssitoiminnan keskittymistä, mikäli oikeudellinen säätely esimerkiksi federatiivinen valtiorakenne, ei ole johtanut toiseen tulokseen.

Keskitetyn kauppapaikan aikaansaamaa kilpailun tehokkuutta voidaan jatkuvasti edistää uuden tietotekniikan keinoin. Tietotekniikka sallii periaatteessa osallistumisen markkinoihin ja markkinapaikan kaupankäyntiin maantieteellisistä etäisyyksistä riippumatta. Kaupankäynti pörssissä ei siis välttämättä enää vaadi fyysistä läsnäoloa siellä.

On lisäksi muistutettava, että laissa ei tulla säätämään oikeudellista monopolia enempää Helsingin Arvopaperipörssille kuin millekään muulle arvopaperipörssille maassamme. Täten maamme tulee omaksumaan avaramman kannan kuin esimerkiksi Ruotsi ja Tanska ja antamaan pääomamarkkinoille vapauden kehittyä. Lupa useammankin pörssin perustamiseen on lain 3 luvun 2 §:n ja eduskunnan jo vahvistaman kannan mukaisesti myönnettävä, jollei toiminnan aloittaminen ole yleisen edun vastaista. Varsin vaikea siis on olla lupaa myöntämättä, jos pääomamarkkinoiden kehittyminen tulevaisuudessa osoittaa sitä vaadittavan.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Meidän ryhmämme tervehtii tyydytyksellä sitä, että tämä laki on nyt jo kolmannessa käsittelyssä huolimatta kokoomuslaisten harjoittamasta aktiivisesta asian käsittelyn hidastamisesta. Tässä yhteydessä jatkamme sitä linjaa, että pyrimme turvaamaan pienomistajien aseman.

Sen takia ehdotan, että hyväksyttäisiin perus-

telulausuma, joka sisältyy I vastalauseeseen. Sen keskeinen sisältö on, että pienomistajien asemaa ei voida heikentää sellaisilla suunnatuilla osakeanneilla, jotka vievät vähittäisomistajien oikeuksia suoraan tukkuomistajille.

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Kannatan ed. Seppäsen perustelulausumaehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Seppänen ed. Tennilän kannattamana ehdottanut, että I vastalauseessa esitetty perustelulausuma hyväksyttäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Nyt päätetään perustelulausumaehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Seppäsen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 144 jaa- ja 24 ei-ääntä; poissa 31. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotus laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 200/1988 vp.
Talousvaliokunnan mietintö n:o 1
Suuren valiokunnan mietintö n:o 9

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Ehdotukset laiksi Sibelius-Akatemiasta, teatterikorkeakoulusta, taideteollisesta korkeakoulusta, Suomen elokuva-arkistosta ja elokuvien tarkastuksen toimittamisesta annettujen lakien muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 235/1988 vp.
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 1
Suuren valiokunnan mietintö n:o 10

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Ehdotukset laiksi peruskoululain 13 §:n ja lukiolain 6 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 239/1988 vp.
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2
Suuren valiokunnan mietintö n:o 11

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Puheenvuoroa ei haluta.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Ehdotukset laiksi valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 246/1988 vp.

Lakialoite n:o 38/1988 vp.
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelu:

Ed. Zyskiewicz: Herra puhemies! Nyt esillä oleva valtiopäiväjärjestyksen muutos on osa eduskuntatyön uudistamista, ja se on valmisteltu alun perin eduskunnan piirissä. Esitys pitää sisällään kaksi eri asiaa, valtioneuvoston selonteon eduskuntakäsittelyn uudistamisen ja valtioneuvoston kyselytunti-instituution luomisen.

Nykyisen selontekomenettelyn osalta on yleisesti ongelmaksi koettu selonteon eduskuntakäsittelyn jäsentymättömyys. Toisin sanoen valtioneuvoston selonteon johdosta on eduskunnassa käyty hyvinkin laajaa keskustelua, mutta keskustelu ei ole voinut johtaa minkäänlaiseen eduskunnan kannanmääritykseen esillä olevaan asiaan. Nyt selontekomenettelyä uudistetaan siten, että vastaisuudessa selonteko lähetetään pääsääntöisesti valiokuntakäsittelyyn. Asianomaisen valiokunnan tulee perustuslakivaliokunnan täsmentämän pykälämuotoilun mukaan mietinnössään ehdottaa selonteon johdosta annettavan eduskunnan lausunnon sanamuoto, jonka lopullisesta sisällöstä eduskunta päättää. Näin ollen tulevaisuudessa selontekokäsittelyissä eduskunta valiokuntakäsittelyn ja valiokunnan mietinnön täysistuntokäsittelyn muodossa pääsee hallitukselle lausumaan kantansa ja asettamaan suuntaviivansa esillä olevan asian johdosta.

Jonkin verran vaikeaksi perustuslakivaliokunnan käsittelyssä koettiin esityksen kohta, jonka mukaan selonteon käsittelyssä ei voida tehdä ehdotusta eikä päätöstä valtioneuvoston tai sen jäsenen nauttimasta luottamuksesta. Säännös koettiin kuitenkin välttämättömäksi erillisen ja tiedonantomenettelystä eroavan selontekoinstituution säilymisen kannalta. Periaatteellisiin säännöistä kohtaan kohdistuviin epäilyihin valiokunta vastaa kiinnittämällä mietinnössään huomiota siihen, että ehdotettu rajoitussäännös on ainoa laatuaan ja että eduskunnan on lähes kaikissa muissa yhteyksissä mahdollista muodostaa kantansa myös valtioneuvoston tai sen jäsenen nauttimaan luottamukseen.

Ongelmallisemmaksi koettiin säännöksen tul-

kinta, siis sen tulkitseminen, milloin on kyseessä ehdotus tai päätös valtioneuvoston tai sen jäsenen nauttimasta luottamuksesta. Tältä osin valiokunta mietinnössään toteaa, että säännöksessä tarkoitettu kielletty ehdotus olisi valtioneuvoston tai sen jäsenen nimenomaista epäluottamusta tarkoittava ehdotus samoin kuin asiallisesti tätä pidemmälle menevä ehdotus. Esimerkkinä jälkimmäisestä tilanteesta valiokunta mainitsee sellaisen sanamuodon, jonka mukaan eduskunta katsoo, että valtioneuvoston tai sen tietyn jäsenen on erottava. Kiellettyjä eivät perustuslakivaliokunnan mukaan sen sijaan olisi ehdotukset sellaisiksi lausunnon sanamuodoiksi, joita valtioneuvosto itse poliittisen harkintansa perusteella pitää epäluottamuksen osoituksina.

Näin ollen eduskunta saattaisi selonteon käsittelyn yhteydessä tosiasiallisesti päätyä sellaiseen lausunnon sanamuotoon, jonka valtioneuvosto tulkitsee epäluottamuslauseeksi, mutta joka ei kuitenkaan olisi valtiopäiväjärjestyksen nojalla kielletty. En välitä, että selostamani perustuslakivaliokunnan tulkintalinja olisi tulevia tulkintatilanteita ajatellen lainkaan ongelmaton, mutta yksiselitteisempään lopputulokseen ei ollut mahdollista päätyä. Kysymys jääkin vastaisuudessa puhemiehen tulkinna ja mahdollisesti syntyvän tulkintatradition varaan.

Toinen nyt esillä oleva valtiopäiväjärjestyksen muutokseen sisältyvä uudistus on valtioneuvoston kyselytunti-instituution luominen. Tarkoitus on, että vastaisuudessa kunkin kuukauden ensimmäisenä torstaina pidettäisiin ns. valtioneuvoston kyselytunti, jolla valtioneuvosto pääministerin johdolla vastaisi eduskunnan suullisiin kysymyksiin. Valtioneuvostolle esitettävät kysymykset valitsisi tehtyjen kysymysten joukosta eduskunnan puhemiesneuvosto. Uudistuksen tarkoituksena on, että eduskunnassa voitaisiin eduskunnan aloitteesta käydä ajan-kohtaisia ja elävää poliittista keskustelua eduskunnan ja valtioneuvoston välillä. Näin ollen keskustelua kyselytunnilla ei olisi säädöksiin ahtaasti rajattu, vaan puhemiehellä olisi laaja harkintavalta keskustelun johtamisessa.

Perustuslakivaliokunta pitää kyselytuntia tarpeellisena, jotta eduskunnassa voitaisiin eduskunnan aloitteesta käydä säännönmukaisia, ajankohtaisia keskusteluja poliittisesti kiinnostavista aiheista.

Valiokunnan mietinnössä kiinnitetään huomiota puhemiesneuvoston asemaan sen valites-

sa valtioneuvoston vastattaviksi esitettäviä kysymyksiä. Valiokunnan mielestä puhemiesneuvoston tulee tehdä nämä ratkaisunsa ensi sijassa eduskunnassa tehtyjen kysymysten poliittisen kiinnostavuuden mukaan eikä ole syytä pyrkiä sellaiseen tasapuolisuuteen, että valtioneuvostolle esitettävien kysymysten tulisi vastata parlamentaarisia voimasuhteita.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kyselytunnin on tarkoitus kestää noin 60 minuuttia. Tältä pohjalta valiokunta mietinnössään katsoo, että ainakin kyselytunnin käyttöönotto-vaiheessa on tarkoituksenmukaista toimittaa valtioneuvostolle vastattavaksi yleensä vain kaksi kysymystä. Hallituksen esityksen perusteluissahan puhutaan tältä osin jopa neljästä kysymyksestä. Edelleen valiokunta on muuttanut hallituksen esitystä siten, että vastattavaksi valittu kysymys, joka käytännössä lähinnä ajanpuutteen vuoksi kuitenkin jää kyselytunnilla vastaamatta, ei raukeaisi, vaan siirtyisi automaattisesti myöhemmälle valtioneuvoston kyselytunnille.

Herra puhemies! Nähtäväksi jää, johtaako valtioneuvoston selonteon eduskuntakäsittelyn uudistaminen jäntevään ja mielekkääseen selontekokäsittelyyn ja luoko uusi valtioneuvoston kyselytunti mielenkiintoa herättävän keskustelumahdollisuuden ajankohtaisista ja tärkeistä poliittisista kysymyksistä. Mielestäni on kuitenkin kaikki syy uskoa, että näin käy.

Ed. Laine: Herra puhemies! Sekä hallituksen esityksestä että äsken kuullusta perustuslakivaliokunnan puheenjohtajan puheenvuorosta käy ilmi, että tämä esitys on valmisteltu alustavasti siinä kehittämistyöryhmässä, joka toimi puhemies Ahteen johdolla. Sen jälkeen kun asia on sitten käynyt oikeusministeriössä ja hallituksessa, josta se tänne on saapunut, tähän ehdotukseen on tullut lisää 37 b §:n 4 momentti, jota ei hallituksen esityksessä perustella millään tavalla, eikä tämä 4 momentti ollut mitenkään esillä myöskään silloin, kun asiaa täällä eduskunnan piirissä valmisteltiin.

Kiinnitin tähän asiaan huomiota silloin, kun asia lähetettiin valiokuntaan. Nyt hämmästelen tavattomasti, kun edes perustuslakivaliokunta ei ole kiinnittänyt tähän huomiota. Ymmärrän hyvin käytännön perusteella sen, että hallitus usein unohtaa, mitä eduskunta lausuu. Mutta sitä, että eduskunnan oma elin, perustuslakivaliokunta, ei kiinnitä huomiota tähän asiaan, minä ihmettelen. Kun tähän täytyy olla jokin

selitys, niin kysyn nyt valiokunnan puheenjohtajalta: Miksi ette ole kiinnittäneet huomiota siihen, että tämän hallituksen esityksen mukaan valtioneuvosto voi katsoa, että vaikka eduskunnan puhemiesneuvosto on lähettänyt sen vastattavaksi kysymyksen, valtioneuvosto ei vastaa-kaan tähän kysymykseen? Miten eduskunta voi tällaiseen suostua?

Nimittäin täytyy kai nyt luottaa eduskunnan puhemiesneuvoston harkintavaltaan, ettei se lähetä eduskunnasta hallitukselle sellaisia kysymyksiä, joihin hallitus ei voisi vastata, tarkoitan esimerkiksi niin arkoja asioita tai epäasiallisia kysymyksiä. Tästä syystä pyydän, että valiokunnan puheenjohtaja vastaa tässä äsken nyt esittämäni kysymykseen. Mielestäni tämän kohdan poistamiseen on pyrittävä eduskunnan toisessa käsittelyssä.

Ed. A h d e: Herra puhemies! Valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. Tämä kansanvaltaisen hallitsemisjärjestelmän peruseriaate osoittaa, että säännösten tasolla valtiovalan käyttö on järjestetty eduskuntakeskeiseksi. Periaatteen toteutumista on kuitenkin pidettävä nykyisenä viestinnän aikakautena käytännön tasolla monessakin mielessä ongelmallisena. Asenteisiin ja mieliin vaikuttavalla tavalla valtiovaltaa käyttävät näet todellisuudessa hyvin paljon muut kuin eduskunta.

Eduskunnalle toki kuuluu viimekätinen lainsäädäntö- ja budjettivalta, tärkeimmät esimerkit mainitakseni. Mutta käydäänkö eduskunnassa esimerkiksi ajankohtaista poliittista keskustelua? Kyllä käydään, mutta varsin satunnaisesti. Ministerit ja muut poliitikot pitävät usein merkittäviä kannanottoja sisältäviä puheita tämän talon ulkopuolella.

Käsiteltävänä oleva hallituksen esitys, jonka perusvalmistelu on tehty eduskunnan puhemiesneuvoston asettamassa työryhmässä, tähtää keskeisesti siihen, että eduskunta voisi nykyistä paremmin muodostua tärkeän ja ajankohtaisen poliittisen keskustelun foorumiksi. Lisäämällä ajankohtaisten keskustelujen säännönmukaisuutta eduskunnassa parannetaan myös tiedotusvälineiden mahdollisuutta seurata keskustelua.

Nyt käsiteltävänä oleva esitys sisältää kaksi uudistusta: valtioneuvoston selontekomenettelyn eduskuntakäsittelyn kehittäminen ja uuden ns. valtioneuvoston kyselytunnin käyttöönotto. Selontekojärjestelmää on aiheellisesti

arvosteltu siitä, että eduskunnassa käydyt keskustelut jäävät jäsentymättömiksi, koska mitään eduskunnan kannanmäärittystä ei saada aikaan. Esityksen mukaan järjestelmää kehitetään lähettämällä valtioneuvoston selonteko pääsäännön mukaan johonkin erikoisvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi. Asia tulisi valiokunnan mietinnön pohjalta vielä täysistunnon käsiteltäväksi.

Perustuslakivaliokunta on täsmentänyt esitystä käsittäkseni onnistuneella tavalla: Eduskunnan tulee selonteon käsittelyn jälkeen aina eli myös asian oltua erikoisvaliokunnan valmisteltavana siirtyä päiväjärjestykseen siis hyväksymättä perusteltua päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuotoa, ja erikoisvaliokunnan tehtävänä on ehdottaa täysistunnolle selonteon johdosta annettavan lausunnon sanamuoto. Nämä valiokunnan tekemät muutokset korostavat sopivasti selonteko- ja tiedonantomenettelyn eroa, sillä tarkoitus edelleenkin on, ettei selonteon käsittelyn yhteydessä eduskunnassa voida äänestää valtioneuvoston tai sen jäsenen nauttimasta luottamuksesta.

Valtioneuvoston kyselytunnin avulla pyritään säännönmukaiseen menettelyyn, jossa eduskunnan aloitteesta käydään eduskunnassa keskustelua ajankohtaisista poliittisesti kiinnostavista asioista. Valtioneuvoston kyselytunti pidettäisiin tämänhetkisen näkemyksen mukaan joka kuukauden ensimmäisenä torstaina 16.30—17.30. Yleisradion tarkoituksena on radioida ja televisioida nämä tilaisuudet suorana lähetyksenä.

Valtioneuvoston vastattavaksi esitettävien kysymysten valmistelumenettelyyn sisältyy ehkä periaatteellistakin merkitystä omaava uutuus. Lienee näet ensimmäinen kerta säätää valtiopäiväjärjestyksessä puhemiesneuvostolle valta päättää ikään kuin eduskunnan puolesta tämän tapaisesta asiasta. Omasta puolestani en lainkaan epäile puhemiesneuvoston sopivuutta tällaiseen päätöksentekoon, vaan päinvastoin katson, että eduskunnan piiristä ei löydy toimielintä, joka puhemiesneuvostoa paremmin kykenisi seuraamaan valintamenettelylle hallituksen esityksessä ja perustuslakivaliokunnan mietinnössä asetettuja kriteerejä.

Kyselytunnilla keskustelua tullaan käymään tasolla eduskunta—valtioneuvosto, kun suullisen kyselytunnin voidaan sanoa tapahtuvan tasolla kansanedustaja—ministeri. Valtioneuvoston kyselytunnilla kysymykseen vastaisi pääsäännön mukaan pääministeri. Tarkoitus on,

että myös muita ministereitä olisi mukana kyselytunnilla ja että he osallistuisivat tarpeen mukaan keskusteluun. Puheenvuoroja niin kansanedustajille kuin ministereille myöntäisi puhemies harkintansa mukaan pyrkien nähdäkseni luonnollisesti siihen, että keskustelusta tulisi asiaa monipuolisesti valottava, poliittisesti tasapuolinen ja kiinnostava.

Perustuslakivaliokunta on muuttanut esitystä kyselytunnin osalta parissa kohdissa. Mielestäni nämä muutokset ovat parannuksia.

Herra puhemies! Toivon, että eduskunta säätäisi uudistusehdotuksen perustuslakivaliokunnan mietinnön pohjalta ja että huhtikuussa päästäisiin tähän uudistettuun, mielestäni eduskunnan kannalta hyvään valtioneuvoston kyselytuntijärjestelmään.

Ed. A l h o : Herra puhemies! Kun eduskunnan työtapoja keskeisesti eduskuntauudistuksessa 1906 säädettiin, niin silloin tietysti valtiopäiväjärjestykseen ja hallitusmuotoon vaikutti kovasti se, että haluttiin turvata autonomisen Suomen oikeuksia Venäjän tsaarin toimia vastaan. Keskeisestihän itse asiassa nuo perusteet vuodelta 1906 ovat säilyneet näihin päiviin saakka siitä huolimatta, että eduskunnassa on hyvin aktiivisesti myös koko sinä aikana, jonka itse olen ollut eduskunnassa, keskusteltu työtapojen uudistamisen tarpeesta ja siitä, että eduskunnan työtapojen pitäisi mahdollistaa ajan-kohtaisten poliittisten kysymysten käsittely. Samoin täällä pitäisi olla enemmän mahdollisuuksia väittelyyn, hallituksen ja opposition väliseen vuoropuheluun ja täällä ylipäättänsä pitäisi voida tehdä työtä ennustettavasti ja suunnitelmallisesti. Sitä kautta pitäisi myös lisätä kansanedustajuuteen liittyvien paineiden sietokykyä, joita myös julkinen sana ja kansalaiset yhä enenevästi kansanedustuslaitosta ja kansanedustajia kohtaan asettavat.

Onhan tavanomainen kritiikin kohde eduskuntatyöhön juuri se, että täysistunnoissa on niin vähän edustajia paikalla ja että tämä merkitsisi sitä, että kansanedustajat eivät tekisi työtään, kun kuitenkin tietysti asia on toisenlainen. Työn ennustettavuus on hyvin vähäinen ja tätä kautta tietysti seuraa myös ongelmia, jotka näkyvät julkisen sanan välityksellä kansalaisille.

Näinpä ollen olen hyvin tyytyväinen siitä, että eduskuntatyön uudistaminen on nyt edennyt niin, että eräitä muutoksia valtiopäiväjärjestyksen kautta voidaan nyt tehdä ja edetä oikeaan suuntaan. Itse jään tietysti odottamaan

vielä puhemiesneuvoston työryhmän työskenteleeseen liittyviä muita esityksiä, jotka liittyvät moniin yksityiskohtiin, jotka vaikuttavat siihen, miten eduskunnassa työtä voidaan tehdä.

Nyt mielestäni tämä selontekoon liittyvä uudistusesitys on erinomaisen hyvä. Minusta on tarpeellista, että selonteko pysyy sellaisena instrumenttina eduskuntatyössä, jossa voidaan käsitellä asiaa ilman, että siitä seuraa välttämättä hallituksen luottamukseen liittyvää mittausta. Näinhän on selonteon luonne ollut tähänkin saakka, ja näin se tulee olemaan nyt tämänkin ratkaisun jälkeen.

Se merkitsee kuitenkin sitä, että eduskunta voi hyvinkin kriittisesti arvioida ja arvostella sitä työtä, jota hallituksen piirissä selonteon valmisteluun liittyvästi on tehty. Myös tietysti eduskunta voi valiokuntakäsittelyssään ja lausunnossaan tuosta selonteosta antaa jatkovalmisteluohjeita, jotka hallitus voi luokitella sellaisiksi, että se katsoo, että sillä ei välttämättä olekaan eduskunnan luottamusta tuossa keskustelussa ja tuossa päätöksenteon tilanteessa. Siitä sen tietysti itse on tehtävä omat johtopäätöksensä. Tämä on mielestäni hyvä asia siksi, että tällä tavoin myös hallituspuolueiden kansanedustajilla on mahdollisuus arvioida hallituksen tekemää työtä, lausua siitä käsityksiänsä ja ohjata sitä. Se lisää mielestäni parlamentarismin mahdollisuuksia ja vahvistaa parlamentarismia. Siksi mielestäni ei pidä olla huolestunut siitä, että selontekokeskustelu ei johda välittömään luottamuksesta tehtävään äänestykseen. Mielestäni on järkevämpää pitää huoli siitä, että sisällöllisesti tämä parlamentaarinen vastuu hallitukselta eduskunnalle säilyy. Sitä vahvistaa nimenomaisesti se, että selontekokeskustelu ei jää ilmaan leijuvaksi yleiseksi toiveiden tynnyriksi, vaan konkretisoituu valiokunnan laatimaan lausuntoon, jossa on voitu yhtä huolellisesti perehtyä aiheen kokonaisuuteen kuin selonteon valmistelussa hallitus on voinut tehdä.

Tämä myös mahdollistaa sen, että myös hankalista ja vaikeista kysymyksistä, joista ei ole selvää käsitystä, toivon mukaan tulevaisuudessa hallitus voisi selonteon eduskunnalle antaa, ja näin ollen niissä voisi olla myös enemmän sisäisiä jännitteitä kuin tähän saakka. Onhan kaikkia selontekokeskusteluja toistuvasti arvosteltu siitä, että ne ovat ympäröityjä ja hiottuja, ja niistä puuttuu selkeät kannanotot. Nyt, kun selonteko voidaan lähettää valiokuntaan käsiteltäväksi, mielestäni sen pitäisi myös joutaa siihen, että selontekojen luonne muuttuisi

enemmän pohtivaksi ja enemmän erilaisia mahdollisuuksia luotaavaksi. Tätä kautta sitten eduskunnalla valiokunnan lausunnon kautta on mahdollisuus määritellä, mitä se pitää parhaimpina vaihtoehtoina tai millaisia riskejä, hyviä ja huonoja puolia se silloin näissä vaihtoehtoisissa toimintalinjoissa tai kannanmäärittelyissä näkee.

Kaiken kaikkiaan pidän siis tätä selontekoon ja sen käsittelyyn liittyvää valtiopäiväjärjestyksen muutosta erinomaisen hyvänä. Perustuslakivaliokunta on ratkaissut myöskin siihen liittyvät valtiosäännölliset kysymykset oikealla tavalla. Pidän myös hyvänä, että kyselytunti uudistuu niin, että eduskunnan ja hallituksen välinen vuoropuhelu voi mahdollistua poliittisesti kiinnostavista ajankohtaisista kysymyksistä.

Kiinnitän myöskin samaan asiaan huomiota kuin aikaisemmat puheenvuoron käyttäjät. Puhemiesneuvoston asema eduskuntatyön johtavana elimenä tulee vahvistumaan, ja sillä on erittäin suuri vastuu nyt ottaa haltuunsa se uusi käytäntö, joka uuden kyselytunnin kautta voi tulla. Riippuu tietysti hyvin paljon juuri näistä tämän kevään kyselytunneista, millaiseksi tämä instituutio voi muodostua. Silloin tietysti ajankohtaisuuden ja poliittisen kiinnostavuuden täytyy olla niitä kriteereitä, jonka mukaan kyselytunnille kysymyksiä valitaan. Siinä mitataan sitten tietysti myöskin puhemiesneuvoston kypsyttä, miten se nämä valinnat onnistuu tekemään. Tietysti edellytetään myöskin eduskuntaryhmiltä, että ne hyvin vakavasti nyt kiinnittävät huomiota kyselyinstituutioon ja sen uudistamiseen sekä panostavat sen läpiviemiseen niin, että siitä voi tulla todellakin kiinnostava eduskuntatyön uudistamisen ja hallituksen ja eduskunnan välisen vuoropuhelun instrumentti.

Herra puhemies! Toivon kuitenkin todella, että tämä eduskuntatyön uudistamisen prosessi jatkuisi yhtä vireästi ja kiivaasti kuin se on nyt lähtenyt liikkeelle tällä eduskuntakaudella. Toivon, että monia uudistuksia, jotka liittyvät ihan tähän arkipäivän käytännön työn tekemiseen, voitaisiin saada tänne nopeasti. Tätä kautta eduskuntakin työtavoiltaan voisi olla vähän lähempänä nykyaikaa ja ehkä mieluummin tulevaisuutta, kuin mitä vuoden 1906 eduskuntauudistuksen myötä keskeiset hallitusmuotoon sisällytetyt työtavat tänä päivänä mahdollistavat.

Ed. P o k k a : Herra puhemies! Ei taida tämän asian yhteydessä tulla ed. Alhon toivomaa

debattia opposition ja hallituspuolueiden välillä sen vuoksi, että olemme niin hurskaasti yksimielisiä, että tämä on hyvä uudistus. Olemme iloisia siitä, että eduskunnan työskentelytapojen uudistuminen on vihdoinkin lähtenyt liikkeelle. Haluankin tässä esittää reilun ja vilpittömän tunnustuksen nyt tällä kertaa näemmä eduskunnan salista poisjuosseelle entiselle puhemies Matti Ahteelle. Hän pani tämän uudistustyön ripeästi liikkeelle, ja me olemme nyt siten käsittelemässä näitä kahta asiaa, selontekomenettelyn uudistamista ja uutta kyselytuntia.

Tämän selonteon osalta haluan kiinnittää arvoisien edustajatovereitten huomiota siihen, että nyt tämä säännös, että selonteon yhteydessä ei saa äänestää hallituksen luottamuksesta, on poikkeus, korostan poikkeus, siitä yleisestä pääsäännöstä, että eduskunnalla on milloin tahansa minkä asian yhteydessä se hyväksen näkee aina oikeus asettaa yksityisen ministerin tai valtioneuvoston jäsenten luottamus punnittavaksi. Tätä oikeutta eduskunnalta ei luonnollisesti voida riistää, vaan sitä voidaan harkinnan mukaan käyttää. Tämä on ehkä hyvä ottaa tässä esille, vaikka se perustuslakivaliokunnan mietinnön perusteluista tuleekin esiin.

Kyselytunnin osalta on pakko kyllä edelleenkin sanoa, että nähtäväksi jää, saadaanko nykyisten tyhjämpäpäiväisten kyselytuntien tilalle suunnitellusta kyselytunnista todella mielenkiintoinen keskustelutuokio. Hyvin paljon vastuuta tulee jäämään puhemiesneuvostolle ja myöskin puhemiehelle, joka tulee vetämään kyselytunnin.

Me perustuslakivaliokunnassa halusimme lähinnä antaa uudelle kyselytunnille joustavuutta. Sen vuoksi työjärjestykseen on lisätty säännökset siitä, että kyselytuntia voidaan jatkaa, jos näyttää siltä, että yhdestä tai kahdestakin asiasta tunti jo täyttyy, ei suinkaan kuukauden päästä, vaan jo ehkä seuraavalla viikolla, ja että kyselyitten määrää voidaan todella harkita. Me halusimme luoda lähinnä sellaisia edellytyksiä, että uuden kyselytunnin käynnistäminen ei kaatuisi kankeisiin muotomääräyksiin. Mitä tästä tulee, jää käytännössä opiskeltavaksi.

Herra puhemies! Tällä lyhyellä puheenvuorollani haluan toivoa, että nämä kaksi asiaa, jotka nyt ovat täällä päätettävänä, eivät suinkaan jää ainoiksi, vaan uudenkin puhemiehen toimesta eduskunnan uudistustyötä ja toimintatapojen uudistamista voidaan jatkaa. Ehkäpä me kansanedustajat vähitellen kysymme siihenkin, että me uskaltaisimme avata valiokun-

tienkin ovia enemmän julkisuudelle. Mielestäni siellä ei ole mitään salattavaa, mitä ei voitaisi saattaa tietoon silloin, kun me siellä asioita käsittelemme. Myöskin tämän asian osalta eduskunnan työskentelytavoissa voitaisiin edetä nykyaikaisempaan tyyliin.

Ed. Anttila: Arvoisa herra puhemies! Täällä on jo useassa puheenvuorossa kiiteltänyt käsiteltävänä olevaa eduskunnan työtapojen uudistamista, joka koskee kyselytuntijärjestelmää. On aivan totta, että eduskunnasta on saatava tärkeän ja ajankohtaisen keskustelun foorumi. Mielestäni uudistus, jota nyt ollaan hyväksymässä, vähintään kerran kuukaudessa järjestettävä kyselytunti, jossa nimenomaan hallitus on vastaamassa kansanedustajien jättämiin kysymyksiin, on tervetullut uudistus.

Akulähtökohtana lienee ollut se, että käsiteltäisiin keskimäärin neljä kysymystä tunnissa. Olen erittäin tyytyväinen siitä, että eduskunnan perustuslakivaliokunnassa me saimme aikaan tähän joustavuutta. Lähtökohtana on se, että aluksi olisiärkevintä kokeilla esimerkiksi kahden kysymyksen käsittelyä tunnin aikana. Jos asia on todella kiinnostava ja ajankohtainen ja jos edes osa eduskunnan 200 jäsenestä osallistuu keskusteluun, niin silloin kahden kysymyksen käsittely tunnissa lienee varsin hyvä tavoite.

Osa kysymyksistä saattaa jäädä käsittelemättä. Jotta ne eivät menettäisi ajankohtaisuuttaan, olisi varmasti paikallaan luoda järjestelmä käsitellä esimerkiksi seuraavalla viikolla normaalin kyselytunnin alussa tai yhteydessä sellainen kysymys, joka mahdollisesti pitempään siirtyessään saattaisi menettää ajankohtaisuuttaan.

Eli kaiken kaikkiaan eduskunnan työtapojen kehittäminen on ollut varsin tervetullut uudistus. Ensinnäkin se, että puheiden pituutta suosituksen omaisesti rajattiin, on käsittääkseni osoittautunut yksinomaan hyväksi järjestelmäksi. Jos jollakulla meistä todella on niin tärkeää sanottavaa, ettei se 15 minuuttia mahdu, niin toki silloin on aina mahdollisuus pyytää uusi puheenvuoro.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä haluaisin kiinnittää huomiota siihen, että täällä debatin aikaansaamiseksi voi pyytää vastauspuheenvuoron, jonka muotomääräykset on melko tarkkaan säädeltä eduskunnan työjärjestyksen 36 §:ssä. Siellä todetaan, että ”vastauspuheenvuorossa ei saa esittää muuta kuin selvityksiä tai oikaisuja toisen puheenvuoron johdosta tai

vastineen siinä esitettyyn väitteeseen.” Hyvin useasti edustajien olisi varsin luonnollista esittää vastauspuheenvuorossa kysymys edellä esitetyn puheenvuoron johdosta. Tämän kuitenkin valtiopäiväjärjestyksen määräys estää, mitä useasti kierretäänkin esittämällä eräänlainen retorinen kysymys. Kun nyt ilmeisesti eduskunnan työtapojen kehittämistä edelleenkin jatketaan, niin mielestäni eduskunnan työjärjestyksen 36 §, jossa säännellään vastauspuheenvuoron sisältö, voisi olla joustavampi. Siinä pitäisi voida sallia myös lyhyen kysymyksen esittäminen, koska se antaisi omaa lisäelävyyttä täällä käytävälle keskustelulle.

Kaiken kaikkiaan uskon, että me kaikki olemme siitä yhtä mieltä, että eduskunnan työtapoja pitää jatkossakin kehittää. Vain niitä kehittämällä, luomalla niihin riittävästi joustavuutta me saamme eduskuntatyöskentelystä sellaisen julkisen, elävän keskustelufoorumin, jollaiseksi se on syytä saada.

Ed. H e t e m ä k i - O l a n d e r : Herra puhemies! Tavaksi on tullut, että puhemiehistön jäsenet eivät kovinkaan usein osallistu eduskunnassa käytyyn keskusteluun. Mutta kun tämä asia liittyy läheisesti sekä puhemiesten että myös puhemiesneuvoston työhön, haluaisin osaltani muutaman kommentin siitä esittää.

Olemme nyt keskustelemassa lähinnä eduskuntatyön tekniikan parantamisesta, niistä aseista, jotka annetaan kansanedustajan käyttöön, että työ sujuisi tehokkaammin, paremmin ja antaisi keskusteluun ja mielipiteiden vaihtoon paremmat mahdollisuudet. Se on kaikki hyvää. Haluaisin kuitenkin todeta, että niin ihailtavaa kuin onkin ollut tämän työn ripeä eteenpäin vieminen tällä eduskuntakaudella, niin näitä uudistuksia on toki yritetty aikaisemminkin. Mutta yritykset ovat kilpistyneet lähinnä eduskuntaryhmien ja yksittäisten kansanedustajien vastahakoisuuteen. Sen vuoksi en voi olla kiittämättä myös eduskunnan ja kansanedustajien omaa suhtautumistapaa ja tämän asenteen muuttumisen tärkeyttä, koska tämä eduskunta mielestäni vasta ensimmäistä kertaa tajuaa sen, mitä kellot lyövät, mihin on mentävä. Me näin kannamme vastuuta oman parlamenttimme työtavoista ja myöskin sen kyvystä vastata tämän päivän vaateisiin.

On aivan välttämätöntä, että tällainen myönteisyys edustajien taholta on ja pysyy. Tämä tuli ilmi minusta siitä erinomaisesta päätöksestä, joka lähti liikkeelle syksyllä, kun so-

vittiin puheiden vapaaehtoinen rajoittaminen 15 minuuttiin. Haluaisin puhemiehenäkin itse silloin tällöin toimineena todeta suurena kiitoksena kansanedustajille sen, että tästä on pidetty kunniakkaasti kiinni. Kaikkein vaikeimpina verokeskustelun aikoina on ehkä ollut parin minuutin ylityksiä, joita en kovinkaan suurina pitäisi, vaan sitä, että me itse kunnioitamme niitä työmuotoja, jotka meille on annettu, ja sillä tavalla pyrimme ne viemään eteenpäin. Sen vuoksi minulla on luottamus siihen, että tämä kehittämistyö jatkuu, josta on suuntaviivat jo oikeastaan yhteisesti vedetty, ja että tästä jatketaan eteenpäin.

Mutta kaiken tämän tekniikan ja edistyksen takana on tietysti se merkitys, minkä me itse asetamme tälle työlle. Jos kansanedustajat eivät itse pysty esimerkiksi rajaamaan työmääräänsä, niitä tehtäviensä, jotka otetaan eri puolilla hoidettaviksi, niin se on silloin myös osaltaan tämän työn turmio. Läsnaoloprosenttien istunnoissa pitäisi kyllä nousta. Toivottavasti nämä mielenkiintoiset tavat, joilla tekniikkaa uusiin, edesauttavat sitä. Täytyy muistaa, että meillä ei ole eduskunnassa kehitetty varajärjestelmää, mutta esimerkiksi kunnissa on. Siellä edes täytyy uskaltaa varamiestä käyttää apuna silloin, kun eduskuntatyö vaatii läsnäoloa.

Mielestäni pitäisi myöskin pyrkiä vaikuttamaan siihen, että keskustelut syntyvät vain, jos jaksamme kuunnella toinen toisemme sanoman ja olemme siitä kiinnostuneet ja olemme mukana tässä keskustelussa.

Ed. Z y s k o w i c z : Herra puhemies! Aikaisemmin keskustelussa ed. Laine kysyi valtiopäiväjärjestyksen 37 b §:n 4 momentista. Ensinnäkin vastauksena hänen kysymykseensä totean, että se on vastaava säännös, joka löytyy suullisen kysymyksen osalta nykyisen valtiopäiväjärjestyksen 37 a §:n 4 momentista. Tuskin tulee usein tilanne, jossa mainitun momentin kohta on käsillä eli että valtioneuvosto katsoo, ettei kysymykseen voida asian laadun vuoksi vastata. Luulenpa, että sellainen tilanne tulee äärimmäisen harvoin, jos koskaan.

Mutta miksi tällaista säädöstä sitten lainkaan tarvitaan? Vastauksena sanon, että eduskunnalla ei ole oikeudellista eikä tosiasiallista mahdollisuutta pakottaa valtioneuvostoa vastaamaan eduskunnan esittämään kysymykseen. Jotta prosessi jollain tavoin saataisiin täällä eduskunnassa päätökseen, jos tällainen poikkeuksellinen tilanne tulee, niin sen vuoksi tällainen sää-

dös on tarpeen. On selvää, että johtopäätökset valtioneuvoston haluttomuudesta vastata puhemiesneuvoston valitsemaan eduskunnan kysymykseen ovat tietysti poliittisia, ja eduskunnalla on käytettävissä kaikki ne poliittisen vastuun toteuttamiseen liittyvät keinot puuttua tällaiseen asiaan, jotka sillä yleensäkin on käytettävissä.

Ed. Anttila kiinnitti huomiota vastauspuheenvuorojen sisältöön. Olen hänen kanssaan täysin samaa mieltä siitä, että nykyään on tarpeettoman ahtaasti rajattu vastauspuheenvuoro sellaisella tulkinnalla, että se ei saa sisältää kysymystä. Paljastamatta perustuslakivaliokunnan keskeneräistä työtä kehottaisin ed. Anttilaa malttamaan sen aikaa, että perustuslakivaliokunnasta valmistuu mietintö siellä esillä olevasta työjärjestyksen muutoksesta, niin tähänkin kysymykseen tulee vastaus.

Ed. Väänänen: Arvoisa puhemies! Haluaisin puuttua varapuhemies Hetemäki-Olanderin puheenvuoroon, jossa hän mainitsi, että Suomen eduskunnassa ei ole varaedustajajärjestelmää. Haluaisin todeta, että kun nyt oli juuri Pohjoismaiden neuvoston istunto ja meiltä oli lukumäärältään varsin huomattava valtuuskunta ja myös yhteistyöministeri neuvoston istunnossa, eduskunnassa oli esillä kaksi varsin tärkeää ja meille kiintoisaa asiaa, joiden käsittelyyn me emme päässeet osallistumaan. Tämän vuoksi haluaisinkin muistuttaa siitä, että kun nyt eduskunnan työjärjestystä jatkossa järjestellään, tulisi järjestää osallistuminen Pohjoismaiden neuvoston kokousistuntoihin siten kuin muissakin Pohjoismaissa: eduskunta ei silloin kokoonnu. On hyvin vaikeata jakaa aikansa Pohjoismaiden neuvoston istunnon ja Suomen eduskunnan istuntojen välillä. Se on fyysisesti mahdotonta.

Ed. Anttila: Arvoisa puhemies! Ed. Hetemäki-Olander omassa puheenvuorossaan peräänkuulutti läsnäoloprozenttien nostamista eli edustajien pitäisi aivan oikein jatkossa olla ennistä enemmän istunnoissa paikalla. Mielestäni tämä on pitkälti motivaatiokysymys, mutta se on myös erittäin pitkälti kysymys siitä, miten maan hallitus arvostaa eduskuntaa. Olen aivan varma siitä, että jos täällä asioita käsiteltäessä olisi aina asianomainen ministeri paikalla vastaamassa kansanedustajien kysymyksiin ja kommentteihin, niin varmasti meidän motivaatiomme osallistua eduskuntatyöskentelyyn siitä

nousisi. Eli käsittääkseni eduskunnan läsnäoloprozentin nostamisessa erittäin keskeinen asema on myös istuvalla hallituksella.

Kun eduskuntatyötä jatkossa kehitetään, niin mielestäni keskeisenä osana siihen kuuluu myös eduskunnan puhemiesneuvoston ja hallituksen väliset neuvottelut, joilla sovittaisiin siitä, että yleensä ministerit pyrkivät olemaan paikalla silloin, kun heidän hallinnonalansa esityksiä käsitellään. Se on erittäin oleellinen kysymys motiivoimaan kansanedustajia olemaan täällä paikalla, että saadaan aikaan aito vuoropuhelu, että todella mahdollistetaan se, että me voimme saada ajankohtaista tietoa, saada omiin kysymyksiimme vastaukset ja mahdollisesti myös tietoa siitä, mitä jatkossa on esitysten osalta tulossa. Kysymys on sekä hallituksen että eduskunnan osallistumisesta.

Ed. Paloheimo: Arvoisa puhemies! Keskustelun aikana puheenvuorojen lyhennys 15 minuuttiin on saanut yleistä tunnustusta, ja tämä pitänee paikkansa myös tämän salin ulkopuolella, minä en ole kuullut kenenkään arvostelevan sitä.

Siitä huolimatta näyttää siltä, että erityisesti välikysymyskeskustelut ovat muodostuneet viime aikoinakin tämän uuden käytännön vallitessa junnaaviksi, ja välikysymyskeskustelujen loppupuolella salissa on usein hyvin vähän ihmisiä. Olettaisin, että välikysymyskeskusteluja voitaisiin elävöittää siten, että sekä ryhmäpuheenvuoroja että yksittäisiä puheenvuoroja lyhennettäisiin vielä nykyisestäään. En esitä mitään uutta lukua siitä, mihin ne lyhennettäisiin, mutta joka tapauksessa lyhennettäisiin. En tarkoita normaalia keskustelua vaan ainoastaan välikysymyskeskustelujen aikana käytettyjä puheenvuoroja.

Ed. Gustafsson: Herra puhemies! Mielelläni kannatan ed. Paloheimon näkemyksiä puheenvuorojen edelleen lyhentämisestä.

Pyysin puheenvuoroni lähinnä sen takia, että eduskunnan varapuhemies Hetemäki-Olander osoitti kiitoksen sanoja kansanedustajia kohtaan. Kun ehkä olen keskimääräistä enemmän ainakin yrittänyt olla paikalla täällä salissa käytävässä keskustelussa, niin mielelläni toteaisin, että eduskunnan kaikki puhemiehet ovat erittäin hienolla sekä poliittisella, toiminnallisella että myös psykologisella silmällä jakaneet nimenomaan vastauspuheenvuoroja ja yleisesti ottaen myös osanneet ne katkaista siinä tilan-

teessa, kun se on oikein ollut. Kun olen Tampe-reelta ja jääkiekko on lähellä sydäntäni, niin me mielellämme moitimme, jos häviämme ottelun, erotuomareita, että he ovat pilanneet hyvän ot-telun. Ainakaan täällä eduskunnassa ei puhe-miehiä tästä voida moittia. Enkä usko, että taso puhemies Sorsan astuttua "remmiin" tältä osin ainakaan laskee.

Ed. Laine: Herra puhemies! Kehittämis-työryhmä on nousemassa todelliseen arvoonsa käydyin keskustelun aikana. Ed. Pokka aikai-semmassa vaiheessa sanoi, ettei tästä asiasta näytä syntyvän sitä debattia, jota ed. Ahde toi-voi. On tässä nyt vähän syntynyt debattia, mut-ta ei ehkä sellaista, mitä yleensä tarkoitetaan. Tämä johtuu juuri siitä, että nyt esillä oleva esi-tys perustuu tässä eduskunnassa olevien eri eduskuntaryhmien yhteiseen näkemykseen, että tarvitaan niitä muutoksia, joita hallituksen esi-tyksessä on. Eihän siitä voikaan syntyä voimak-kaita ristiriitoja, näin on tietysti luonnollista.

Se pieni poikkeama, joka ainakin oman pu-heenvuoroni osalta tuli esiin, koskee 37 b §:n 4 momenttia. Haluaisin perustuslakivaliokunnan puheenjohtajan puheenvuoron johdosta todeta, että ymmärrän hyvin, että suullisten kysymys-ten osalta tällainen varaus hallituksella on, kos-ka suullisia kysymyksiä ei aiemmin rajoitettu millään lailla; kun edustaja sen vain esitti, niin se sallittiin. Nythän sitäkin on rajoitettu niin, että se ei saa olla merkitykseltään vähäinen. Mutta tässä nimenomaisessa tapauksessa, josta nyt on kysymys, on kysymys siitä, että neljän edustajan tai sitä suuremmat ryhmät jättävät pu-hemiesneuvostolle ehdotuksen, ja puhemiesneu-vosto harkitsee, mitä valtioneuvostolle esitetään. Jos näitä kysymyksiä valtioneuvostolle menee vaikkapa kaksi kuukaudessa, niin kyllä voisi luottaa siihen, että ne ovat sellaisia, ettei valtio-neuvoston pidä kieltäytyä niihin vastaamasta.

Siitä syystä edelleenkin olen sitä mieltä, että tuo 37 b §:n 4 momentti on tarpeeton.

Ed. Ahde: Herra puhemies! Aivan lyhyesti. Ed. Anttila esitti toivomuksen, että eduskun-nan työjärjestyksen 36 § kirjoitettaisiin uudes-taan. Jos minä oikein ymmärsin, niin perustus-lakivaliokunnan puheenjohtaja sanoi, että tuo työ on menossa. Kannatan sitä lämpimästi, kos-ka on keinotekoista yrittää tulkita, mikä on mil-loinkin kysymys, joka kuitenkin työjärjestyk-sessä kielletään tekemästä. Lämpimästi kannat-an muutosehdotusta.

Ed. Hetemäki-Olander: Herra puhe-mies! Aivan lyhyesti haluaisin kommentoida sitä repliikkiä, jonka ed. Väänänen käytti, joka koski Pohjoismaiden neuvoston istuntoa ja työntekoa sen aikana täällä eduskunnassa.

Haluaisin kertoa, koska puhemies itse ei voi tätä puheenvuoroa käyttää, että asia oli esillä puhemiesneuvostossa tänään. Siellä päätettiin suhtautua vakavasti tähän tilanteeseen ja seu-raavalla kerralla koettaa töitä järjestää niin, että tällaisia epäkohtia ei pääsisi syntymään, koska Pohjoismaiden neuvosto jo oman arvo-valtiansakin takia edellyttäisi työrauhaa ja malt-tia edustajilta pysyä siellä työpaikalla.

Ed. Virolainen: Herra puhemies! Ky-symys, jota me nyt eduskunnassa käsittelem-me, on kyllä eduskunnan ja koko suomalai-sen järjestelmän kannalta erittäin tärkeä. Täy-tyy sanoa, että kun neljän vuoden poissaolon jälkeen kansalaiset lähettivät minut uudestaan eduskuntaan, niin tällä kaudella on koko edus-kunta kiinnittänyt aivan erityistä huomiota kii-tettävällä tavalla, niin kuin täällä on sanottu, eduskuntatyön rationalisoimiseen ja kehittämi-seen.

Täytyy antaa edelliselle puhemiehelle Matti Ahteelle suuri tunnustus siitä, että hänen aika-naan vihdoinkin — sanon vihdoinkin — saatiin aikaan sopimus, jonka mukaan edustajat va-paaehtoisesti lyhentävät puheenvuoronsa pi-tuutta. Mielestäni 15 minuuttia, josta nyt on so-vittu, on joka suhteessa hyvä, enkä olisi valmis sitä lyhentämään. Sanoisin, että jokainen kan-sanedustaja tietysti voi itse lyhentää puheen-vuoroansa oman harkintansa mukaan varsinkin silloin, jos ei ole paljon sanottavaa.

Toisaalta pitäisin erittäin tärkeänä, että tämä yleinen hallituksen kyselytunti, josta nyt kes-kustellaan, onnistuttaisiin järjestämään niin, että siitä tulisi mielenkiintoinen, siitä tulisi poliittisesti vähän terävämpi kuin tähän saakka kyselytunnit ovat olleet. Se kiinnittäisi silloin myös suuren yleisön huomiota eduskunnan täys-istuntoihin. Nyt ihmisillä on se väärä käsitys, kun eduskunnan täysistunnossa on vain muuta-ma henkilö, että eduskuntatyö onkin vain tätä. Jos tulisi kiintoisaa poliittista keskustelua halli-tuksen kanssa, niin luulen, että tällaiset vanhem-manpuoleisetkin sotaratsut innostuisivat.

Ed. Jokinen: Arvoisa puhemies! Tällä vuosikymmenellä on tultu uuteen aikaan tässä talossa, ja aika alkaa vaatia muutoksia. Jos pa-

laamme hetkeksi 70-luvun alkuun ja puoliväliinkin, sellainen käytäntö, joka silloin oli jokapäiväistä, ei enää tänä päivänä voisi tulla kysymykseen tässä talossa eikä tässä salissa. Siis aika on muuttunut hyvin paljon ja on myös vaatinut sellaisia toimenpiteitä, joilla kirjataan muutokset käytännössä. Se on tietenkin erittäin hyvä, mutta aina tullaan jäljessä liian pitkäänkin näillä muutoksilla, jotka suoritetaan sitten aivan päätöksinä ja kirjattuina uudenlaisina säännöksinä ja muina tällaisina käytännön toimina. Niiden aika olisi tietysti ollut jo aikaisemmin.

On todettava, että tällainen luonnollinen muutos, joka tapahtuu kaikkialla yhteiskunnassa, koko maailmassa, vaatii myös tässä talossa muutoksia. Enää ei pidetä esimerkiksi sellaisesta käytännöstä kiinni, jonka arkkitiedit tässä talossa ovat määränneet aikoinaan, talon ulkoisen olemuksen. Sekin on pakosta jonkin verran muuttunut.

Mutta sisäinen muutoshenki ja käytäntö on kovin hidas muuttumaan. Ainahan tässä talossa voidaan todeta lakien muuttuvan vasta sitten, kun aika on mennyt oikeastaan ohi. Lainsäädäntö kokonaisuudessaan seuraa perästä päin. Tässäkin on pakko tapahtua muutoksia, koska muutokset tapahtuvat yhä nopeutuvassa tahdissa. Silloin ei lainsäädäntökään voi jäädä jälkeen kovin pitkiä aikoja. Näin tapahtuu tietysti edustajien käytännön työssäkin.

Täällä on jo arvosteltu sitä, ettei olla paikalla. Tietenkin kansanedustajan velvollisuus on olla paikalla niin eduskunnan täysistunnoissa kuin valiokunnissakin. Ei ole olemassa sellaista sääntöä, joka tähän pakottaisi, mutta velvollisuus tietenkin on se, että seurataan asioiden käsitteilyä, myös muiden asioiden kuin niiden, jotka ovat aivan omia ja oman valiokunnan asioita. Totta kai on sen parempi, mitä perusteellemmin paneudutaan koko lainsäädäntötyöhön.

Tietenkin on syytä arvostella hallituksen jäseniä siitä, että he eivät ole paikalla silloin, kun juuri heidän oman alueensa asiaa käsitellään. Myös hallituksen edustajissa on tässä erilaisia henkilöitä, toiset ovat kiinnostuneempia koko lainsäädäntötyöstä kuin toiset. Näin tapahtuu ilmeisesti niin hallituksen jäsenten kohdalla kuin kansanedustajienkin kohdalla.

Meillä on tietenkin tarpeen tässä Suomen eduskunnassa puhua ja katsoa myös sitä, mitä tapahtuu muualla vastaavissa järjestelmissä. Olen pitkään miettinyt sitä, miksi ei täällä nos-

teta koskaan esiin sitä, että kansanedustajien työmäärä on lisääntynyt moninkertaisesti siitä, mitä se oli 10 tai 20 vuotta sitten, mutta kansanedustajien työmäärän lisääntyminen ei ole tuonut mitään muutoksia hänen omaan tehtäväsarjaansa. Muissa vastaavissa parlamenteissa on edustajilla sihteerit, kaksi kolmekin sihteerä kuten Kanadassa, Hollannissa, Englannissa, joka maassa ainakin suurempi määrä kuin meillä täällä. Meille tulevat tietokoneet ja tällaiset laitteet palvelemaan, mutta kaikki nämä uudistukset lisäävät työmäärää. Se merkitsee myös kansanedustajien työmäärän tarkastamista selaiselta taustalta, että hän voisi toimia paremmin, tehokkaammin juuri siinä tehtävässä, jonka lainsäädäntö tehtäväksemme antaa. Siinä on paljon aukkoja ja korjausvaraa edelleen, mikä tässä nyt esillä olevassa uudistuksessa todetaan.

Ed. Zyskowitz: Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti vielä ed. Laineen puheenvuoron johdosta toteaisin, että saattaa olla siten kuin ed. Laine sanoi, että tämä 37 b §:n 4 momentti ei ole välttämätön. Voi olla, että tässä on hallituksen esitystä valmisteltaessa valiokunnankin piirissä, missä siihen ei ole juuri huomioita kiinnitetty, oltu liian muodollisia, kun on ajateltu, että tällainen säännös on tarpeen prosessin päätökseen saattamiseksi tällaisessa poikkeuksellisessa tilanteessa.

Mitä tulee ed. Anttilan virittämään keskusteluun vastauspuheenvuoroista, niin haluaisin vielä, jottei edustajille jäisi väärää käsitystä siitä, mitä on perustuslakivaliokunnassa tekeillä, kiinnittää huomiota siihen, että nykyisen työjärjestyksen asiaa koskeva kohta, 36 §:n 4 momentti, ei suoranaisesti kiellä vastauspuheenvuoroja sisältämästä kysymyksiä, vaan se on vakiintunut tulkinta, joka on puhemiesten toimesta omaksuttu täällä eduskunnassa. Näin olen totesin vain, että asiaan ollaan kiinnittämässä huomiota, kun perustuslakivaliokunta käsittelee parhaillaan eduskunnan työjärjestystä, missä tarkastelun kohteena on myös tämä 36 §.

Ed. Skinnari: Herra puhemies! Olen mielenkiinnolla seurannut tätä keskustelua. Viimeinen asia, jonka perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja jälleen kerran otti esille, on kyllä tärkeä, joka pitäisi käytännössä toteuttaa. Kun puhemies on lopettamassa ”keskustelua”, niin useinhan kyllä Suomen eduskunnassa kysymys on siitä, että päätetään tämä ”puheidenpitotilaisuus”. Siis varsinaista keskustelua ei pää-

se syntymään juuri sen takia että vastauspuheenvuorokäytäntö on meillä se mikä on; ei voida vapaasti keskustella, vaan pääpaino on sillä, että pidetään pöntöstä puheita. Tässä mielessä tämä kyselytuntikin, joka tulee olemaan julkinen, on eduskunnan ulospäin suuntautuvan toiminnan kannalta erittäin tärkeä ja ihan monessa mielessä, suomalaisten puhumisenkin kannalta, varmasti erittäin hyvä, voisiko sanoa koulutustilaisuus.

Mitä muutoin tulee kyselyjärjestelmän kehittämiseen, niin kyllä seuraava vaihe on se, että kysymys voisi myös johtaa, niin kuin Englannissa, siihen että tehdään päätös. Se, että kansanedustaja kysyy asioista, joiden kohdalla viitataan sitten tulevan vuoden budjettiin tai mahdollisesti valtion kts:ään, sehän ei kansanedustajan — puhumattakaan hänen äänestäjäkuntansa — kannalta ole se, mitä hän kysymyksellään hakee ratkaisuksi, vaan jos hän saa päätöksen siitä, että nyt silloin ja silloin tapahtuu se, mitä kysytään, se on tietysti se, mitä hän tarkoittaa.

Mitä sitten muuten tähän keskusteluun tulee, valtioneuvoston jäsenten läsnäolo-oikeus, jota täällä nyt kaksi ministeriä, sisäministeri ja oikeusministeri, parhaan kykynsä mukaan edustavat, se on varmasti yksi sellainen asia, johon hallitusten kunkin kerrallaan kannattaa kiinnittää huomiota, koska tavallaan kyselytuntien järjestäminen on osoitus siitä, että pitää järjestää erityisiä tilaisuuksia, joissa valtioneuvoston jäsenet ainakin ovat paikalla.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

13) Ehdotus laiksi syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 204/1988 vp.
Lakivaliokunnan mietintö n:o 2

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

14) Ed. Paavilaisen ym. lakialoite n:o 14 laiksi äitiysavustuslain muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaalivaliokuntaan.

15) Ed. Gustafssonin ym. lakialoite n:o 15 laiksi työaikalain 7 ja 11 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaalivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Gustafsson: Arvoisa puhemies! Oma henkilökohtainen kiinnostukseni työaikalaitteeseen ja työaikoihin on ollut suurta, ja sanoisin näin, että tällä hetkellä sydäntäni kovin lähellä on sapattivapaaudistus, jonka näen suuren luokan työaika- ja yhteiskuntapoliittisena uudistuksena lähinnä ensi vuosikymmenellä. Mutta olen myös joutunut toteamaan, että ylityöt ja ylityökäytännöt ovat maassamme tällä hetkellä moniita kohdin ongelmallisia.

Tekemäni lakialoite, johon on yhtynyt kansanedustajia kaikista merkittävistä poliittisista ryhmistä, koskee kahta ongelma-aluetta. Ensimmäkin lakialoitteessani ehdotan sitä, että kun tällä hetkellä ylityöiden enimmäismäärän ylittämiseen luvan myöntää työsuojelupiirin alaisuudessa toimiva poikkeuslupajaosto, tuo oikeus poikkeuslupien myöntämiseen siirrettäisiin työpaikkatasolle siten, että järjestäytyneet työnantajat ja työntekijät voisivat työpaikalla tästä asiasta päättää. Tämä käytännössä tarkoittaa sitä, että ajan hengen mukaisesti valtaa ja päätöksentekoa siirretään paikalliselle tasolle sinne, missä ihmiset itse elävät ja toimivat. Mutta myös oma työelämäkokemukseni kertoo sen, että silloin kun jokin asia viedään ihmisten sovitavaksi esimerkiksi työpaikalla, tietyllä tavalla kynnys ja rima ehkä madaltuu näiden kysymysten kohdalla. Tarkoitin lähinnä sitä, että voidaan hyvin ajatella, että joissakin pienissä

työpaikoissa yrityksen työntekijä, toimihenkilö tai työnjohtaja suhteellisen toverillisesti ja veljellisesti voivat sopia ylitöiden ylittämistä ja — niin kuin sanoin — kynnys tietyllä tavalla madaltuu. Kun olen näin nähnyt, olen liittänyt lakialoitteeseen samalla sen, että ylitöiden enimmäismäärää laskettaisiin kolmanneksella.

Tilannehan on tällä hetkellä se, että enimmäislään työntekijä voi Suomessa tehdä ylitöitä 480 tuntia vuodessa, siis lähes 500 tuntia, ja kun keskimääräinen vuosityöaika on noin 1 700 tuntia, voidaan työntekijällä teettää lähes kolmasosa säännöllisen työajan määrästä ylitöinä. Se on erittäin paljon. Lakialoitteeni toteutuessaan johtaisi enimmäismäärän laskemiseen 310 tuntiin.

Olen aloitteen perusteluissa tuonut esille mielestäni hyvin tärkeän näkökulman. Meillä Suomessa vuonna 1987 ylitöitä tehtiin 91 miljoonaa tuntia vuodessa. Kun se muutetaan vuosityöajaksi, se pitää sisällään 53 000 työntekijän miesvuoden, eli toisin sanoen teoreettisesti ajatellen vuonna 1987 olisi voitu työllistää 53 000 työntekijää tai toimihenkilöä, jos ylityöt olisivat tehneet jotkut muut. No, tämä ei suinkaan ole aina mahdollista eikä edes tarkoituksenmukaista mutta tuo mielestäni tälle lakialoitteelle hyvin tärkeän yhteiskuntapoliittisen, terveystieteellisen ja työsuojelupoliittisen perustelun ja näkökohdan. Esittämälläni tausta- ja viitesanoilla toivon, että sosiaalivaliokunta voisi tosisaan lakialoitteeseen paneutua ja perehtyä ja se mahdollisimman pian myös johtaisi tuloksiin.

Ed. Laine: Rouva puhemies! Minusta ed. Gustafssonin ym. allekirjoittaman lakialoitteen paras osa on juuri se, jossa ehdotetaan nykyisiin niin laajasti käytössä olevien ylityötuntimäärien rajoittamista, siis ylärajan alentamista. Siitä olen täsmälleen samaa mieltä ed. Gustafssonin kanssa, ja olen tältä osin aiemmin myös tehnyt lakialoitteita.

Toinen asiapuoli, jota ed. Gustafsson puheenvuorossaan käsitteli, ylityöpäätösten tekeminen työpaikkatasolla, saattaa omata sekä hyviä että huonoja puolia. Se on varmasti oikein siellä, missä työntekijöillä on, sanoisinko, vahva ammatillinen yhteisö, työhuonekunta, jolla voi ratkaisuun vaikuttaa. Mutta saattaa olla, että joissakin pienemmissä paikoissa, joissa työnantajan tahto on määräävä, niin kuin yleensä työelämässä työnantajan tahto määrää, silloin saattaa tulla sellaisia ongelmia, että työntekijä, vaikka ei olisi halukaskaan, katsoo ole-

vansa pakotettu sopimaan. Toivon, että sosiaalivaliokunta aloitetta käsitellessään voisi suorittaa monipuolisen tarkastelun, ja jos tällaisen näkökohdan huomioon ottamiseen on aihetta, johon edellä nyt viittasin, toivon, että siihen kiinnitetään huomiota.

Ed. Gustafsson: Arvoisa puhemies! Kriittinen näkökulma, jonka ed. Laine toi esille, on epäilemättä sekä maininnan että tutkimisenkin arvoinen. Kuitenkin tilanne myös tänä päivänä työelämässä, sanoisin valitettavasti, monesti on se, että työntantajalla tai hänen edustajillaan on eräänlainen henkinen yliote ja ylivoimakin keskusteltaessa ja neuvoteltaessa ylitöistä ja niiden tekemisestä. Toki myönnän ja tiedän, että myös monet työntekijät mielellään eli elämäntilanteesta johtuen ylitöitä tekevät. En näe, että tilanne olennaisesti muuttuisi, vaikka laki juuri tässä muodossa astuisi voimaan. Samalla näen, että se kytkeytyy sekä eduskunnassa jo nyt päätettyihin että tuleviin päätöksiin, joilla työntekijöiden asemaa yrityksen hallintoelimissä ja muualla vahvistetaan, jolloin ikään kuin puntit saadaan vähän enemmän tasapainoon kuin ne tällä hetkellä ovat.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaalivaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi perjantain täysistuntoon

16) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 11 (HE n:o 224/1988 vp.)

17) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 2

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 15.42.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola

